/ บทที่ 5

การพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 โดยได้รับโอนกิจการจากธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2509 และได้ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของธนาคาร

ตามมาตรา 9 หมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร บัญญัติว่า

"มาตรา 9 ธนาคารมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร"

จากความในมาตรา 9 เราจะพิจารณาแยกการให้สินเชื่อของธนาคารเป็น 2 ประเภท คือ

1. การให้สินเชื่อการเกษตรรายบุคคล
2. การให้สินเชื่อการเกษตรแก่สถาบันเกษตรกร เช่น สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

1. การให้สินเชื่อการเกษตรรายบุคคล

เนื่องจากธนาคารจะให้เงินกู้แก่เกษตรกรเฉพาะผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของธนาคารเท่านั้น นั่นคือเกษตรกรจะมีสิทธิ์ขอกู้เงินจากธนาคารได้ต่อเมื่อธนาคารยอมรับให้บุคคลผู้นั้นเป็นลูกค้าของธนาคารแล้ว ดังนั้นกระบวนการให้สินเชื่อการเกษตรจึงประกอบด้วยขั้นดำเนินงานดังนี้

1. การคัดเลือกเกษตรกรเข้าเป็นลูกค้าประจำสาขา
2. วิธีการดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. การคัดเลือกเกษตรกรเข้าเป็นลูกค้าประจำสาขา

ในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าเป็นลูกค้าประจำสาขานั้น มีรายละเอียดในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1.1 การคัดเลือกท้องที่ในการให้สินเชื่อ

1.2 การเผยแพร่งานสินเชื่อการเกษตรในท้องที่

1.3 การสอบสวนคุณสมบัติและฐานะของเกษตรกรผู้สมัคร

1.4 การอนุมัติให้เกษตรกรผู้สมัครเป็นลูกค้าประจำสาขา

จะได้กล่าวถึงรายละเอียดในการดำเนินงานแต่ละขั้น ดังนี้

1.1. การคัดเลือกท้องที่ในการให้สินเชื่อ

เนื่องจากธนาคารมีนโยบายในการขยายการให้สินเชื่อการเกษตรไปทั่วราชอาณาจักร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทุกแห่งไม่ว่าใกล้หรือไกล ธนาคารมีพนักงานสินเชื่อที่มีความสามารถประจำอยู่ในแต่ละสาขาตามจำนวนมากน้อยของเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า โดยกำหนดว่าพนักงานสินเชื่อหนึ่งคน ต้องรับผิดชอบต่อลูกค้าจำนวน 300 คน ตามปกติที่ทำการสาขาจะตั้งอยู่ในอำเภอเมืองของจังหวัดนั้น ๆ ส่วนอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากสำนักงานสาขาประจำจังหวัด ธนาคารได้จัดตั้งที่ทำการประจำท้องที่หรือหน่วยของธนาคารขึ้น พนักงานสินเชื่อประจำหน่วยเหล่านี้จะเป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างตัวเกษตรกร กับสาขาและในทำนองเดียวกันสาขาติดต่อระหว่างเกษตรกรลูกค้ากับสำนักงานใหญ่ การที่มีพนักงานสินเชื่อประจำหน่วยเช่นนี้ ทำให้สะดวกในการติดต่อการรวบรวมข่าวสาร การติดตามการใช้เงินกู้และการติดตามการชำระหนี้จากเกษตรกรอย่างใกล้ชิด

ด้วยเหตุนี้เมื่อสาขาประจำจังหวัดของธนาคารจะเปิดท้องที่ให้สินเชื่อในตำบล หรืออำเภอใด ก็จะทำการสำรวจหาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อพิจารณาเปิดท้องที่ ข้อมูลเหล่านี้ได้แก่

1.1.1 ท้องที่ดังกล่าวนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ในทรัพยากรธรรมชาติมากน้อยเพียงใด ภูมิอากาศอยู่ในลักษณะใด ผลิตผลการเกษตรในท้องที่นั้นเป็นประเภทใด เช่น ประเภทพืชผล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ฯลฯ หรือประเภทสัตว์ เช่น เลี้ยงไก่ เป็ด สุกร โค กระบือ ฯลฯ

1.1.2 การมีระบบชลประทานที่สมบูรณ์ แม้จะมีดินดี พืชพันธุ์ดี แต่ถ้าขาดน้ำแล้วก็ผลิตพืชผลไม่ได้ตามที่ต้องการ ดังนั้นการที่มีเขื่อน ฝาย คลองส่งน้ำ คูน้ำ ฯลฯ จะทำให้การผลิตดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.3 การมีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วหรือใช้การได้ มีปัญหาด้านขนส่งมากมายที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิต ยิ่งอยู่ในแดนทุรกันดาร ไม่มีถนนไปถึงท้องที่ การขนย้ายผลิตผลเพื่อขายไปยังตลาดก็ทำได้ยาก

1.1.4 การมีตลาดรับซื้อผลิตผล เช่น ตลาดนัด ร้านขายของชำ ฯลฯ การมีตลาดในท้องที่นั้น ๆ แสดงให้เห็นว่ามีอุปสงค์ในผลิตผลในท้องที่ และเกษตรกรไม่ได้ผลิตเพื่อบริโภคอย่างเดียว แต่ยังมีส่วนเหลือเพื่อขายด้วย ซึ่งจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใดพิจารณาได้จากลักษณะของตลาด และการกระจายผลิตผลไปยังท้องถิ่นใกล้เคียง

1.1.5 ความต้องการสินเชื่อในท้องที่นั้นมีมากน้อยเพียงใด ในบางท้องที่เกษตรกรไม่ต้องการสินเชื่อการเกษตร เพราะเขามีทรัพย์สินเพียงพอไม่ต้องการมีหนี้สิน หรือเขาต้องการจะผลิตเพียงเพื่อบริโภคเท่านั้น จึงไม่ต้องการเงินทุนเพิ่มเติม

ธนาคารอาจสำรวจหาข้อมูลจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง ฯลฯ หรือเข้าทำการสำรวจเอง แล้วรายงานให้ที่ทำการสำนักงานใหญ่ทราบ เมื่อพิจารณาคัดเลือกท้องที่ใดก็จะปิดประกาศไว้ที่สำนักงานใหญ่ และที่สำนักงานสาขานั้น ๆ

จะเห็นได้ว่าธนาคารสามารถดำเนินงานโดยอิสระและเป็นเอกเทศ ไม่ต้องขึ้นตรงต่อธนาคารแห่งประเทศไทยเหมือนธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายงานสินเชื่อออกไปได้อย่างกว้างขวาง

1.2 การเผยแพร่งานสินเชื่อการเกษตรในท้องที่

เมื่อสาขาได้รับอนุมัติจากสำนักงานใหญ่ให้เปิดแคนดำเนินงานในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งแล้ว สาขาจะทำการเผยแพร่บริการด้านสินเชื่อ เนื่องจากกำลังคนของธนาคารฯ มีน้อย ดังนั้นในชั้นต้นธนาคารจึงติดต่อกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น จากนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้จัดการสาขาออกไปชี้แจงกิจการธนาคารและบริการสินเชื่อเกษตรในที่ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำข่าวสารไปเผยแพร่ให้ลูกบ้านของตนอีกครั้งหนึ่ง ผู้ใดที่สนใจก็ให้จัดกลุ่มเกษตรกรผู้สมัร ซึ่งมีถิ่นฐานบ้านเรือนใกล้เคียงกัน ประกอบการเกษตรประเภทเดียวกัน จัดกลุ่มเกษตรกรกันเองเพื่อขอสมัครเป็นลูกค้าประจำสาขาธนาคาร

ในกรณีที่การติดต่อโดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังไม่ทั่วถึงหรือยังไม่ชัดเจน ผู้จัดการสาขาหรือพนักงานสินเชื่อจะเรียกประชุมเพื่อชี้แจงกิจการของธนาคาร ผู้ใดที่สนใจก็ให้จัดเป็นกลุ่มเกษตรกรเข้าด้วยกัน แล้วไปติดต่อขอสมัครเป็นลูกค้าประจำสาขาธนาคารในภายหลัง

เมื่อธนาคารได้รับแจ้งถึงการรวมกลุ่มเกษตรกรในท้องที่แล้ว ก็จะนัดประชุมกลุ่มเกษตรกรผู้สมัครเพื่อชี้แจงรายละเอียดในหลักเกณฑ์การคัดเลือกเกษตรกรผู้สมัคร และระเบียบการปฏิบัติในการกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลาง หลังจากนั้นก็จะลงมติรับรองกลุ่มลูกค้าและสมาชิกทุกคนพร้อมทั้งเลือกหัวหน้ากลุ่มฯ

1.3 การสอบสวนคุณสมบัติและฐานะของเกษตรกรผู้สมัคร

สมาชิกในกลุ่มลูกค้าผู้สมัครทุกคนต้องกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและฐานะการเงินของตนเองในแบบฟอร์มที่ธนาคารกำหนด แล้วส่งให้พนักงานสินเชื่อประจำหน่วยเพื่อสอบสวนคุณสมบัติและฐานะเกษตรกรถึง นา ไร่ หรือที่ประกอบการผลิตนั้นจริง ๆ เพื่อนำไปพิจารณาในภายหลังว่าเกษตรกรผู้นั้นมีคุณสมบัติตรงตามที่ธนาคารวางไว้หรือไม่

โดยที่เกษตรกรผู้ที่จะสมัครเป็นลูกค้าของธนาคาร ส่วนใหญ่มีความต้องการขอกู้เงินระยะสั้น หรือระยะปานกลาง ดังนั้นการสอบสวนคุณสมบัติของเกษตรกรผู้สมัครจึงเป็นไปตาม

ข้อกำหนดในข้อบังคับฉบับที่ 7 ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้น และระยะปานกลาง สำหรับการเกษตร ซึ่งวางคุณสมบัติของเกษตรกรผู้สมัครไว้ดังนี้ คือ

1.3.1 มีสัญชาติไทย

1.3.2 มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในการเกษตรมาแล้วพอสมควร

1.3.3 มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์

1.3.4 เป็นเกษตรกร

1.3.5 มีถิ่นที่อยู่และประกอบการเกษตรส่วนใหญ่ของตนในท้องที่ดำเนินงานของสาขาซึ่งตนขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

1.3.6 โดยปกติเป็นผู้ก่อให้เกิดผลิตผลการเกษตรเพื่อขายในปีหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร ส่วนใหญ่จะพิจารณาเมื่อเกษตรกรมีรายได้สูงกว่ารายจ่าย แต่จำนวนจะมากน้อยเท่าใดนั้นขึ้นกับประเภทและขนาดของการผลิตนั้น ๆ

1.3.7 เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ และรู้จักประหยัด

1.3.8 ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

1.3.9 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

1.3.10 ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นลูกค้าประจำสาขาใด ๆ มาก่อน

ส่วนการสำรวจฐานะการเงินของเกษตรกรนั้น คือการสำรวจตรวจตราทรัพย์สินและหนี้สินที่เกษตรกรมีอยู่ในขณะนั้น โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในเรื่องการเงินและการบัญชี บางรายก็ไม่รู้หนังสือ ดังนั้นการที่จะทราบฐานะทางการเงินของเกษตรกรทันทีเมื่อไปสำรวจย่อมเป็นไปไม่ได้ พนักงานผู้ควบคุมสินเชื่อจึงต้องเป็นผู้ประเมินค่าทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านี้ด้วยตัวเองเพื่อนำไปบันทึกเป็นรายการประกอบการคัดเลือกลูกค้าและการพิจารณาให้เงินกู้ในภายหลัง

สำหรับรายการที่พนักงานสินเชื่อสำรวจฐานะการเงินของเกษตรกรมีดังต่อไปนี้ คือ

1. <u>รายการสินทรัพย์</u> โดยลักษณะของรายการนี้เป็นสินทรัพย์ประจำที่มีอายุใช้งานนานกว่า 1 ปีขึ้นไป และเป็นสินทรัพย์ที่เกษตรกรดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตเป็นสินค้าออกมาจำหน่าย สินทรัพย์เหล่านี้ ได้แก่

ก. ที่ดินการเกษตร

ข. โรงเรือนการเกษตร นิยมใช้สินทรัพย์ในข้อ ก. และข้อ ข. ทั้ง 2 ประเภทนี้เป็นหลักประกัน

ค. เครื่องจักรกลและเครื่องมือการเกษตร เครื่องจักรกลได้แก่ รถแทรคเตอร์ เครื่องทุ่นแรง เครื่องยนต์ฉุดระหัด ฯลฯ ส่วนเครื่องมือการเกษตรได้แก่ ไถ จอบ เสียม พรวน คราด ฯลฯ

ง. สัตว์ใช้งานและสัตว์ใช้ผสมพันธุ์ ได้แก่ วัว, ควาย, ม้า ฯลฯ ซึ่งอาจจะอยู่ในประเภทใช้งานหรือใช้ผสมพันธุ์โดยเฉพาะ

2. <u>รายการหนี้สิน</u> ซึ่งแสดงรายการหนี้สินทุกประเภทที่มีระยะเวลาภายใน 1 ปี หรือตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป รวมทั้งหนี้คงค้างในระยะเวลาที่สอบสวนด้วย

3. <u>รายการสินค้าคงคลัง</u> ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของเกษตรกร สินค้าคงคลังเหล่านี้ได้แก่

ก. รายการผลิตพืชผล เช่น ข้าว, พืชไร่ และพืชผลของไม้ยืนต้น

ข. รายการผลิตปศุสัตว์เพื่อขาย ไก่ เป็ด รวมทั้งสัตว์ปีกอื่น ๆ ไข่ และผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ (นม หนังสัตว์ มูลสัตว์ ค่าผสมพันธุ์สัตว์ ฯลฯ)

ค. รายการผลิตปลา รวมทั้งสัตว์น้ำอื่น ๆ

สินค้าคงคลังทั้ง 3 ประเภทนี้จะถูกนำไปใช้บริโภคในครัวเรือน นำไปใช้ทำพันธุ์ ใช้ในพิธีการ หรือนำผลิตผลดังกล่าวไปจ่ายเป็นค่าเช่า ส่วนที่เหลือจึงจะนำไปขายซึ่งจะถือเป็นแหล่งรายได้จากการเกษตรโดยตรง

4. <u>รายการรายได้</u> แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

ก. รายได้การเกษตรโดยตรง ได้แก่ รายได้ตามข้อ 3 ทุกประเภท

ข. รายได้การเกษตรอย่างอื่น ๆ จากการประมงทะเล การเลี้ยงไหม และสาวไหม หรือการทำนาเกลือ

ค. รายได้มิใช่การเกษตรหรือรายได้นอกการเกษตร เช่น การเลี้ยงครั่ง การทำฟืนหรือถ่าน เงินเดือน ค่าจ้างแรงงาน ค่าจ้างเหมา รายได้จากอุตสาหกรรมในครัวเรือน การให้เช่าที่ดิน และอื่น ๆ

5. <u>รายการประมาณความต้องการเงินกู้จากธนาคาร</u> เกษตรกรผู้สมัครต้องระบุวัตถุประสงค์ในการกู้เงินว่าจะนำไปใช้อย่างไร เป็นจำนวนเท่าใด และต้องการเวลาใด เขาควรจะคาดคะเนด้วยว่าเขามีความสามารถชำระคืนได้เมื่อไร นอกจากนี้เขายังต้องประมาณหนี้สินระยะสั้นในช่วงฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ รวมทั้งแจ้งจำนวนเงินที่จะต้องชำระหนี้คืนเจ้าหนี้อื่น ๆ ในฤดูกาลผลิตข้างหน้า

การประมาณรายละเอียดดังกล่าวนี้จะแสดงให้เห็นถึงภาวะหนี้สินระยะสั้นโดยปกติตลอดจนการวางแผนการใช้สินเชื่อและการชำระหนี้ของเกษตรกรผู้สมัครในอนาคต

ส่วนรายละเอียดในการสำรวจและสอบสวนรายการข้างต้นนี้เป็นไปตามหลักการให้สินเชื่อการเกษตรในบทที่ 4 เจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนควรเป็นผู้มีความรู้ทางการเกษตรด้านการกำหนดราคา และมีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด โดยปกติเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนจะทำการสำรวจฐานะของเกษตรกรไม่ว่าเป็นลูกค้าเก่าหรือใหม่ เมื่อเก็บเกี่ยวพืชผลเรียบร้อยแล้ว (ก่อนเริ่มฤดูกาลผลิตใหม่) ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการคำนวณหาจำนวนและปริมาณผลิตผลของฤดูกาลผลิตที่ผ่านมาได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วน

หลังจากสำรวจคุณสมบัติและฐานะการเงินของเกษตรกรผู้สมัครเรียบร้อยแล้ว พนักงานผู้สอบสวนสินเชื่อจะได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันขันแข็ง สุขภาพอนามัย ความร่วมมือของเกษตรกรผู้สมัครและครอบครัวและจะลงความเห็นเป็นขั้นสุดท้ายว่าสมควรจะรับ– หรือไม่รับ เพราะเหตุใด หลังจากนั้นก็จะนำเสนอให้พนักงานผู้มีอำนาจคัดเลือกลูกค้า

1.4 การอนุมัติให้เกษตรกรผู้สมัครเป็นลูกค้าประจำสาขา

พนักงานผู้อนุมัติในการคัดเลือกลูกค้าประจำโดยปกติได้แก่ผู้จัดการสาขาหรือพนักงานผู้ได้รับมอบอำนาจแทนผู้จัดการสาขา ปกติก็จะมีมติเห็นชอบตามคำรับรองของพนักงานผู้สอบสวนลงความเห็นเอาไว้ ต่อจากนั้นธนาคารจะแจ้งผลการคัดเลือกไปยังตัวเกษตรกรและกลุ่มลูกค้าที่ตนประจำอยู่ กรณีที่ผู้ใดไม่ได้รับเลือกเพราะเหตุใด ก็ต้องแจ้งสาเหตุนั้นไปให้เขาทราบด้วย ธนาคารจะนัดประชุมกลุ่มลูกค้าครั้งที่ 2 เพื่อรับรองสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนเป็นลูกค้าของธนาคารในที่ประชุม และเผยแพร่วิธีการกู้เงินประเภทต่าง ๆ ของธนาคาร

2. วิธีการดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตร

เมื่อเกษตรกรได้รับเลือกเป็นลูกค้าประจำสาขาก็ย่อมมีสิทธิกู้เงินได้ โดยขอยื่นคำขอกู้เงินประเภทที่ตนต้องการต่อธนาคาร สำหรับวิธีการดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตร มีตามลำดับดังนี้ คือ

2.1 การพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตรประเภทต่าง ๆ

2.2 การตรวจสอบและควบคุมการใช้เงินกู้

2.3 การติดตามชำระหนี้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย

2.4 การเรียกคืนเงินกู้

2.1 การพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตรประเภทต่าง ๆ

2.1.1 ประเภทของสินเชื่อการเกษตร

บริการสินเชื่อการเกษตรของธนาคาร มี 5 ประเภทดังต่อไปนี้

ก. การพิจารณาให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางสำหรับการเกษตร ตามข้อบังคับฉบับที่ 7

ข. การพิจารณาให้เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิมตามข้อบังคับฉบับที่ 16

ค. การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากเกษตรกรตามข้อบังคับฉบับที่ 15

ง. การพิจารณาให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผลตามข้อบังคับฉบับที่ 18

จ. การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างรอการขายผลิตผลจากเกษตรกร ตามข้อบังคับฉบับที่ 19

2.1.2 ท้องที่ดำเนินงาน

ท้องที่ดำเนินงานสินเชื่อการเกษตรแต่ละประเภท แบ่งได้ดังนี้ คือ

1. การให้เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง และการรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงิน ในการขอกู้เงินระยะสั้น ดำเนินการในทุกสาขาที่ธนาคารเปิดดำเนินงาน ซึ่งในปี พ.ศ. 2516 ธนาคารเปิดดำเนินงานจำนวน 450 แห่งใน 58 สาขา

2. การให้เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม ผู้จัดการธนาคารจะเป็นผู้พิจารณากำหนดเขตดำเนินงานในบางสาขาเท่านั้น สาขาเท่าที่ดำเนินงานสินเชื่อประเภทนี้อยู่ได้แก่ สาขาจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ อ่างทอง อุทัยธานี เป็นต้น

3. การให้เงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผล และการรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล เนื่องจากธนาคารเป็นผู้กำหนดลักษณะของผลิตผลที่ธนาคารรับจำนำซึ่งโดยปกติเป็นผลิตผลที่เก็บรักษาได้คงทน ไม่เสียง่าย เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด ดังนั้นท้องที่ดำเนินงานของสินเชื่อประเภทนี้ จึงเป็นท้องที่ผลิตผลิตผลจำนำเป็นผลิตผลหลัก เช่น อยุธยา สุพรรณบุรี ลพบุรี ชัยนาท ฉะเชิงเทรา เป็นต้น

2.1.3 ระเบียบในการให้สินเชื่อประเภทต่าง ๆ

ในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่เกษตรกร ธนาคารได้วางระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้ขอกู้ วงเงินกู้ หลักประกัน ระยะเวลาใช้คืน อัตราดอกเบี้ย และรายละเอียดอื่น ๆ ไว้ในข้อบังคับแห่งประเภทเงินกู้นั้น ๆ

จะได้แสดงระเบียบในการให้สินเชื่อ ประเภทข้อ (ก) และข้อ (ข) ไว้ในตารางที่ 5 ส่วนสินเชื่อประเภทข้อ (ค), (ง) และ (จ) เป็นบริการสินเชื่อที่ประกอบกับสินเชื่อประเภทข้อ (ก) จึงได้กล่าวไว้ในตารางที่ 6 สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ อันไม่เกี่ยวกับการพิจารณาให้สินเชื่อโดยตรง ได้ระบุไว้ในระเบียบข้อบังคับของธนาคาร จึงไม่นำมากล่าวไว้ในที่นี้

ตารางที่ 5

ระเบียบในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่เกษตรกร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

	เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง	เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม
ก. คุณสมบัติผู้ขอกู้	เกษตรกรผู้มีคุณสมบัติตามข้อบังคับฉบับที่ 7 ซึ่งสาขารับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าแล้ว	เกษตรกรผู้มีคุณสมบัติตามข้อบังคับฉบับที่ 16 ซึ่งสาขารับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าแล้ว ข้อแตกต่างของลูกค้าตามข้อบังคับนี้กับข้อบังคับฉบับที่ 7 คือลูกค้าประเภทนี้ไม่มีรายได้เหลือเพื่อขาย
ข. วัตถุประสงค์เงินกู้	ระยะสั้น:- ใช้จ่ายในการดำเนินงานเกษตรอันเป็นงานหลักของท้องที่ (เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก) หรือกู้ไปผลิตงานรอง (เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น) ในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ ระยะปานกลาง:- ใช้ในการลงทุนในสินทรัพย์การเกษตรที่เกินกว่าฤดูการผลิตหนึ่ง ๆ	มี 2 กรณี:- (1) เพื่อชำระหนี้สินเดิมที่มีมาก่อนขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขาซึ่งลูกค้าก่อหนี้ขึ้นด้วยเหตุสุจริตและจำเป็น (2) เพื่อไถ่ถอนหรือรับโอนที่ดินการเกษตรซึ่งเดิมเป็นของตนเองหรือของบิดามารดา แต่ได้ตกเป็นของผู้อื่นด้วยเหตุสุจริตและจำเป็น

	เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง	เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม
ค. วงเงินกู้	ระยะสั้น:- ไม่เกิน 60% ของราคาประเมินของส่วนเหลือเพื่อขายแต่ต้องไม่เกินกว่า 5,000 บาท ในกรณีปกติ หรือไม่เกิน 80% ของราคาประเมินของส่วนเหลือเพื่อขาย แต่ต้องไม่เกินกว่า 8,000 บาท ในกรณีพิเศษ[1] ระยะปานกลาง:- ขึ้นกับรายจ่ายในการลงทุนและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากแผนการผลิตในอนาคต ยกเว้นกู้ไปชำระหนี้สินเดิมกู้ได้ไม่เกิน 5,000 บาท ทั้งนี้ผู้กู้จะกู้ได้ไม่เกิน 50,000 บาท ในขณะหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะกู้ประเภทเดียวหรือทั้ง 2 ประเภท	กำหนดจาก 1. ภาระในการชำระหนี้สินเดิมหรือรับโอนที่ดินการเกษตรจากผู้อื่น 2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกษตรในฤดูแรกและการลงทุนในสินทรัพย์เท่าที่จำเป็น 3. ค่าใช้จ่ายในการจัดจำนองอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันเงินกู้ 4. ความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้พิจารณาจากแผนการผลิตของผู้กู้ ทั้งนี้จำนวนขั้นสูงของเงินกู้แต่ละรายต้องไม่เกินวา 40,000 บาท

[1] กรณีพิเศษเกิดขึ้นเมื่อ (1) ผู้กู้ต้องการกู้เงินไปผลิตผลิตผลหลักที่อยู่ในโครงการส่งเสริมสินค้าเพื่อการส่งออก ได้แก่ ข้าวโพด, ถั่วเหลือง, มะพร้าว, ละหุ่ง, โค,กระบือ และกุ้งทะเล (2) ผู้กู้ต้องการกู้เงินไปเพื่อผลผลิตภายใต้การควบคุมและแนะนำของพนักงานการเกษตรในการใช้เทคโนโลยี่ การผลิตใหม่ หรือใช้วัสดุอุปกรณ์การเกษตรใหม่ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง	เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม
ง. หลักประกัน	ประกอบด้วยข้อใดข้อหนึ่งหรือร่วมกันดังนี้ 1. อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองต่อเจ้าหนี้รายอื่น ๆ ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของเกษตรกรผู้กู้เอง ราคาประเมินไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท และไม่เกิน 100,000 บาท 2. หลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือเงินฝากตามส่วนเงินกู้ ซึ่งมีวงเงินกู้ไม่เกิน 80% ของหลักทรัพย์หรือเงินฝากดังกล่าว 3. การค้ำประกันร่วมกันทั้งกลุ่มอย่างลูกหนี้ร่วม กรณีที่ผู้กู้ต้องการกู้เงินระยะสั้นเพื่อการอื่น และ/หรือเงินกู้ระยะปานกลาง โดยไม่มีหลักประกันตามข้อ (1) หรือข้อ (2) เขายอมให้ลูกค้าธนาคารผู้อื่นค้ำประกันการกู้ของเขาได้อย่างน้อย 2 คน	1. อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองต่อเจ้าหนี้รายอื่น ๆ ซึ่งมีราคาไม่น้อยกว่า 2 เท่าของเงินกู้ แต่ราคาขั้นสูงไม่เกินกว่า 100,000 บาท 2. มีลูกค้าประจำข้อบังคับฉบับนี้หรือฉบับที่ 7 เป็นผู้รับรองอย่างน้อย 2 คน

	เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง	เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม
จ. ระยะเวลาใช้คืน	ระยะสั้น:- ภายใน 12 เดือนนับแต่วันขอกู้ แต่อาจผ่อนผันได้ไม่เกิน 18 เดือน หากมีเหตุจำเป็นและธนาคารอนุมัติให้ผ่อนได้ ระยะปานกลาง:- ให้คืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นรายงวดตามข้อตกลงโดยคำนึงถึงอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ จำนวนของเงินกู้ รายได้และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ ภายในกำหนด 3 ปี เว้นแต่กรณีมีเหตุผลพิเศษอาจผ่อนผันให้ชำระคืนภายใน 5 ปีนับแต่วันกู้	กำหนดระยะเวลาตามจำนวนเงินกู้ รายได้ และตามความสามารถชำระหนี้ของเกษตรกรผู้กู้ แต่ต้องไม่เกินกว่า 10 ปี นับแต่วันขอกู้
ฉ. อัตราดอกเบี้ย	ร้อยละ 12 ต่อปี ไม่ทบต้น	ร้อยละ 10 ต่อปีไม่ทบต้น
ช. เงื่อนไขอื่น ๆ	หลังจากชำระเงินกู้ครั้งแรกแล้ว ผู้กู้ต้องฝากเงินตามส่วนเงินกู้ในอัตราเงินฝาก 10 บาท ต่อจำนวนเงินกู้ทุก ๆ 200 บาท ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยให้ในอัตราร้อยละ 8 ต่อปี ผู้ฝากจะมีสิทธิถอนได้ต่อเมื่อครบกำหนด 36 เดือนนับแต่วันถัดจากวันฝาก	ผู้ขอกู้ประเภทนี้ไม่เคยเป็นลูกค้าประจำสาขาตามข้อบังคับฉบับที่ 7 มาก่อน และการกู้เงินระยะยาว จะกู้ได้ประเภทนี้ประเภทเดียว และครั้งเดียวเท่านั้น เมื่อผู้กู้ได้รับเงินกู้จากธนาคาร ผู้กู้ต้องปฏิบัติตามแผนงานปรับปรุงที่ดินและการผลิตตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของธนาคารและของหน่วยราชการ

ตารางที่ 6

ระเบียบในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่เกษตรกร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากเกษตรกร	การให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล
ก. คุณสมบัติ	1. เกษตรกรลูกค้าประจำสาขาตามข้อบังคับที่ 7 2. เป็นผู้ออกตั๋วเพื่อขอกู้เงินระยะสั้นเท่านั้น 3. ผู้ออกตั๋วเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มลูกค้าก็ได้ แต่ต้องออกตั๋วเพื่อนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตพืชผลอันเป็นพืชผลหลักของเขาหรือของกลุ่ม 4. ผู้นั้นหรือกลุ่มลูกค้านั้นต้องมีความมั่นคงมีประสิทธิภาพในการผลิตรายได้มั่นคง ประวัติในการชำระหนี้และการติดต่อกับธนาคารดี ธนาคารเข้าตรวจสอบได้ง่าย	1. เกษตรกรลูกค้าประจำสาขาตามข้อบังคับที่ 7 2. อยู่ในกลุ่มลูกค้าที่ตั้งขึ้นเพื่อจำนำผลิตผลหลักร่วมกัน 3. ผู้กู้ต้องทำหนังสือรับรองผูกพันตนรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม	1. เกษตรกรลูกค้าประจำสาขาตามข้อบังคับฉบับที่ 7 2. มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป สังกัดอยู่ในกลุ่มลูกค้าเดียวกัน ในท้องที่ 3. ต้องการออกตั๋วสัญญาใช้เงินเพื่อจำนำผลิตผลหลักร่วมกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากเกษตรกร	การให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล
ข. วัตถุประสงค์ของเงินกู้	เพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนในระยะสั้นของธนาคารสูงกว่าเงินทุนปกติ	เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในระหว่างราคาพืชผลตกต่ำให้มีเงินใช้จ่ายไปพลางก่อนจนกว่าราคาพืชผลสูงขึ้นในภายหลัง	เพื่อเพิ่มเงินทุนดำเนินงานในระยะสั้นของธนาคารในการรับจำนำพืชผลจากเกษตรกร
ค. วงเงินกู้	1. จำนวนเงินตามตั๋วต้องไม่เกินร้อยละ 90 ของจำนวนเงินกู้ระยะสั้น 2. ตั๋วแต่ละฉบับมีจำนวนเงินไม่ต่ำกว่าฉบับละ 10,000 บาท	1. จำนวนเงินกู้แต่ละรายไม่เกินร้อยละ 80 แห่งราคาประเมินผลิตผลจำนำ (เมื่อเปรียบเทียบราคาตลาดในท้องที่) 2. จำนวนเงินกู้ของผู้กู้คนหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่งไม่เกินกว่า 50,000 บาท	1. จำนวนเงินหน้าตั๋วไม่สูงกว่าจำนวนเงินกู้ระหว่างรอขายผลิตผล 2. ตั๋วแต่ละฉบับมีจำนวนไม่ต่ำกว่าฉบับละ 10,000 บาท
ง. หลักประกัน	ทำนองเดียวกับหลักประกันของเงินกู้ระยะสั้นในตารางที่ 5	1. ผู้กู้ต้องจำนำผลิตผลประเภทที่ธนาคารกำหนด เช่น ข้าว, ข้าวโพด ฝ้าย เป็นประกันการกู้เงินทุกราย	ทำนองเดียวกับหลักประกันของเงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผล

	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากเกษตรกร	การให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล
		2. ผลิตผลที่จำนำต้องเป็นของผู้กู้เอง ไม่ใช่ส่วนของเจ้าหนี้หรือผู้อื่น	
จ. ระยะเวลาใช้คืน	ไม่เกิน 12 เดือนนับแต่วันที่เกษตรกรนำไปขายลดธนาคารโดยไม่มีวันผ่อน	ไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันกู้ นอกจากมีเหตุจำเป็นอันควรผ่อนผัน ก็อาจผ่อนเวลาได้ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่เกษตรกรนำไปขายลดธนาคารโดยไม่มีวันผ่อน
ฉ. อัตราดอกเบี้ย	ร้อยละ 10 ต่อปี [2] (ไม่ทบต้น)	ร้อยละ 7 ต่อปี (ไม่ทบต้น)	ร้อยละ 7 ต่อปี [2] (ไม่ทบต้น)
ช. เงื่อนไขอื่น ๆ	ลักษณะตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นไปตามแบบที่ธนาคารและธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนด	ผู้กู้จะขายผลิตผลจำนำในเวลาใด ราคาใดก็ได้แต่ต้องขออนุญาตจากผู้จัดการสาขาเสียก่อน กรณีที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดก็ให้บังคับ	ทำนองเดียวกับการรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินประกอบกับการให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล

[2] ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอัตรารับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี และให้ธนาคารเรียกดอกเบี้ยจากเกษตรกรดังนี้คือ (1) กรณีที่กู้เพื่อการผลิตไม่เกินร้อยละ 10 ต่อปี และ (2) กรณีที่กู้เพื่อการขายผลิตผลไม่เกินร้อยละ 7 ต่อปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากเกษตรกร	การให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล	การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล
		จำนำ หากเงินที่ได้จากการบังคับจำนำน้อยกว่าหนี้เงินกู้ ธนาคารย่อมเรียกจากผู้กู้และผู้ค้ำประกันได้ในจำนวนที่ยังค้างชำระนั้น	

2.1.4 วิธีการพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตร

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ก่อนที่เกษตรกรจะได้รับเลือกให้ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา พนักงานสินเชื่อประจำหน่วยได้สอบสวนอย่างละเอียดมาครั้งหนึ่งแล้ว ดังนั้นเมื่อเกษตรกรลูกค้ายื่นคำขอกู้เงินต่อธนาคาร ธนาคารจึงทำการสอบสวน เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับการให้กู้เงิน อาทิเช่น

ก. คุณสมบัติของผู้ขอกู้เงินประเภทนั้น ๆ
ข. วัตถุประสงค์ในการกู้เงิน
ค. ความสามารถในการชำระหนี้
ง. ฐานะการเงินและความก้าวหน้าของผู้ขอกู้
จ. หลักประกันเงินกู้
ฉ. สภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ตลาด ราคาผลิตผล และระบบขนส่ง

หลังจากสอบสวนข้อเท็จจริงตามคำขอกู้เงินของเกษตรกรแล้ว พนักงานสินเชื่อและผู้มีหน้าที่อนุมัติสินเชื่อจะพิจารณาให้เกษตรกรกู้เงินตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ประกอบกับระเบียบในการพิจารณาให้สินเชื่อตามข้อบังคับแห่งเงินกู้ประเภทนั้น ๆ (ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5 และ 6) ถ้าคำขอกู้เข้าข่ายตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ และผลการสอบสวน

แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรลูกค้ามีคุณสมบัติและฐานะการเงินที่มั่นคง ธนาคารย่อมพิจารณาให้กู้ได้

2.1.5 ผู้อนุมัติเงินกู้

ผู้อนุมัติเงินกู้ คือผู้จัดการธนาคาร (สำนักงานใหญ่) หรือผู้จัดการสาขาที่ผู้จัดการธนาคารพิจารณามอบอำนาจให้กระทำการแทนโดยผู้จัดการสาขามีสิทธิ์อนุมัติเงินกู้ระยะหนึ่ง ๆ ภายในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท และระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี ไม่ว่าจะเป็นการให้กู้เงินประเภทใด หากผู้จัดการสาขาไม่อยู่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้สมุห์บัญชีกระทำการแทน

ในกรณีที่เงินกู้รายนั้นเกินอำนาจอนุมัติของผู้จัดการสาขาก็ให้เสนอเรื่อง และความเห็นไปยังผู้จัดการธนาคารเพื่อพิจารณาอนุมัติเป็นขั้นสุดท้าย

2.2 การตรวจสอบและควบคุมการใช้เงินกู้

ในวิธีปฏิบัติ หลังจากธนาคารได้จ่ายเงินกู้ไปเรียบร้อยแล้ว พนักงานสินเชื่อจะเข้าไปตรวจสอบและแนะนำการใช้เงินกู้แต่ละประเภท

2.2.1 เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก และเงินกู้ระหว่างรอขายผลิตผลหลัก

พนักงานสินเชื่อจะเรียกกลุ่มลูกค้าประชุมเป็นคราว ๆ หลังจากจ่ายเงินกู้ในคราวนั้น ๆ ไปแล้ว ๆ โดยที่สมาชิกทุกคนทำการผลิตพืชผลอย่างเดียวกัน ความต้องการเงินทุนระยะเวลาใช้เงิน และขั้นตอนในการผลิตพืชผลใกล้เคียงกัน จึงเป็นการสะดวกที่พนักงานจะเรียกประชุมเพื่อสอบสวนผลงานที่เกษตรกรได้ทำไปแล้วว่าสำเร็จมากน้อยเพียงใด ได้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งต่อธนาคารหรือไม่ หากมีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด กรณีที่พนักงานฯ สงสัยว่าผู้กู้จะใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ สอทุจริตหรือมีอุปสรรคในการผลิตอาจจะเดินทางไปสอบสวนข้อเท็จจริงที่นาไร่ของลูกค้าผู้กู้

2.2.2 เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น เงินกู้ระยะปานกลางและเงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม เนื่องจากประเภทหรือชนิดการผลิตของผู้กู้แต่ละคนแตกต่างกันไป พนักงานฯ ย่อมไม่สามารถ นัดประชุมโดยพร้อมเพรียงได้ ดังนั้นพนักงานจึงต้องไปตรวจสอบการใช้เงินกู้แต่ละประเภทที่นำไร่ของผู้กู้ เพื่อติดตามผลงานว่าเป็นไปตามแผนการผลิตที่ผู้กู้เสนอต่อธนาคารในแต่ละงวดหรือไม่ การตรวจสอบอาจถี่ห่างมากน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของการผลิตการเกษตรนั้น ๆ

นอกจากนี้ ในกรณีที่มีข้อเสียหายอันเนื่องจากภัยธรรมชาติ โรคระบาด ศัตรูพืช หรือสัตว์รบกวน หรือสาเหตุจากการไม่เข้าใจในการใช้เงินทุน การขาดความชำนาญในการผลิตหรือการใช้เครื่องทุ่นแรงและวิชาการใหม่ ๆ พนักงานสินเชื่ออาจเข้าช่วยเหลือได้ทันท่วงที แต่ถ้าปัญหาดังกล่าวเกินความสามารถของพนักงานฯ แล้ว อาจจะติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐบาลที่ส่งเสริมการเกษตรในท้องที่นั้น ๆ ได้

2.3 การติดตามชำระหนี้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย

เมื่อใกล้ถึงกำหนดชำระคืนเงินกู้ (เงินกู้ระยะสั้นหรือเงินกู้ระหว่างรอขายผลิตผล) หรือเงินรายงวด (ของเงินกู้ระยะปานกลางหรือระยะยาว) ผู้จัดการสาขา สมุห์บัญชีสาขา หรือพนักงานสินเชื่อประจำสาขา ออกหนังสือเตือนผู้กู้ หรือเข้าร่วมประชุมกลุ่มลูกค้า ทั้งนี้เพื่อชักชวนผู้กู้เรื่องจำนวนเงินและกำหนดเวลาที่ผู้นั้น ๆ จะต้องชำระคืนเงินกู้หรือเงินรายงวดพร้อมทั้งดอกเบี้ยแก่ธนาคาร

ในการชำระหนี้เงินกู้แต่ละราย หลังจากจัดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแล้ว จึงชำระดอกเบี้ยและชำระต้นเงินตามลำดับ

กรณีที่ผู้กู้มีหนี้เงินกู้หลายราย ให้จัดสรรจำนวนเงินที่ผู้กู้ชำระหนี้เงินกู้ให้เป็นไปตามกำหนดชำระหนี้เงินกู้ทุกรายของผู้กู้ แต่ถ้าผู้กู้ไม่มีเงินเพียงพอที่จะชำระได้ตามกำหนดทุกราย ก็ให้ชำระหนี้เงินกู้ที่ถึงกำหนดก่อนแล้วจึงชำระหนี้เงินกู้ที่ถึงกำหนดในเวลาต่อมาตามลำดับเวลาถึงกำหนด

ผู้กู้ต้องเข้ามาชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคาร ณ สำนักงานสาขาที่ตนกู้เงินมิใช่ไปชำระหนี้ที่หน่วยประจำท้องที่ของธนาคาร เพราะเป็นการผิดข้อบังคับของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมิให้รับจ่ายเงินนอกธนาคาร เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นเช่นในแดนทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก เกษตรกรผู้กู้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาชำระเงิน อาจจะใช้บริการไปรษณีย์ธนาณัติ ในบางกรณีผู้จัดการสาขาจะจัดให้มีบริการรับชำระหนี้เงินกู้ในท้องที่ก็ได้โดยประกาศไว้ ณ สำนักงานสาขาเป็นคราว ๆ ทั้งนี้จะต้องได้รับคำอนุมัติเห็นชอบจากผู้จัดการธนาคาร

ปรากฏอยู่เนือง ๆ ว่าผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ไม่ว่าประเภทใดให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้สำหรับรายนั้น ๆ อันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น พืชผลเสียหายเพราะภัยธรรมชาติ โรคระบาด หรือราคาพืชผลตกต่ำ ฯลฯ ถ้าเกษตรกรพบว่ามีข้อเสียหายเกิดขึ้นอันจะเป็นเหตุให้ตนไม่อาจชำระหนี้เงินกู้หรือเงินรายงวดคืนแก่ธนาคารได้ตามกำหนดเวลา ก็ให้เสนอคำขอผ่อนเวลาชำระหนี้เงินกู้ตามแบบที่ธนาคารกำหนดไว้ถึงผู้อนุมัติเงินกู้ก่อนถึงกำหนดชำระคืนเสร็จตามสมควร

ผู้จัดการสาขาหรือผู้จัดการธนาคารแล้วแต่ผู้ใดจะเป็นผู้อนุมัติต้องทำการสอบสวนสาเหตุที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนด และอาจพิจารณาผ่อนเวลาชำระหนี้ส่วนที่คงค้างอยู่ตามที่เห็นสมควร ถ้าเป็นเงินกู้ระยะสั้นให้ผัดผ่อนได้ 3 คราว คราวหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 12 เดือน ถ้าเป็นเงินกู้ระยะปานกลางหรือระยะยาว พิจารณาให้ผลัดเงินรายงวดที่คงค้างซึ่งควรชำระในงวดนี้ไปชำระในงวดหน้าได้

2.4 <u>การเรียกคืนเงินกู้</u>

ธนาคารเรียกคืนเงินกู้และให้ผู้กู้ชำระคืนต้นเงินพร้อมทั้งดอกเบี้ยแก่ธนาคารโดยสิ้นเชิงทันที แม้ยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เงินกู้ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ใดเป็นผู้อนุมัติเงินกู้ เมื่อเกิดกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้คือ

2.4.1 เมื่อผู้กู้พ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขาไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ

2.4.2 เมื่อปรากฏว่าผู้กู้ใช้เงินกู้ไม่ถูกตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในเอกสารการกู้เว้นแต่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดจำนองอสังหาริมทรัพย์เป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคารหรือใช้เป็นเงินฝากตามส่วนเงินกู้ไว้กับธนาคาร

และในกรณีที่เป็นเงินกู้ระยะยาว ผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามแผนงานปรับปรุงการผลิตการเกษตรตามคำแนะนำของพนักงานโดยไม่มีเหตุผลสมควร

2.4.3 เมื่อผู้กู้ไม่จัดการแก้ไขหรือเพิ่มเติมหลักประกันตามคำสั่งของผู้จัดการธนาคารหรือพนักงานผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการธนาคาร

2.4.4 เมื่อผู้กู้ไม่ชำระคืนเงินกู้และดอกเบี้ยให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับเงินกู้รายนั้น ๆ โดยไม่ได้รับผ่อนเวลา หรือไม่ชำระคืนให้เสร็จภายในระยะเวลาที่ผ่อนให้หรือเมื่อผู้กู้ไม่ชำระเงินรายงวดตามกำหนดสำหรับงวดนั้น ๆ โดยไม่ได้รับอนุมัติให้ผลัดการชำระ

2.4.5 เมื่อปรากฏว่าผู้กู้ฝ่าฝืนในเรื่องดังต่อไปนี้คือ

2.4.5.1 ผู้กู้ได้โอนจำนอง จำนำ อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่ผู้กู้ได้กรรมสิทธิมาโดยใช้เงินกู้จากธนาคาร ทรัพย์สินเหล่านั้นโดยปกติใช้ดำเนินงานได้เกินกว่าสามปี และแต่ละหน่วยมีค่าตั้งแต่สามพันบาทขึ้นไป ผู้กู้ได้กระทำการดังกล่าวไปโดยมิได้ขออนุญาตเป็นหนังสือจากธนาคาร

2.4.5.2 ผู้กู้ไม่ยินยอมที่จะกระทำตามข้อบังคับและระเบียบในเรื่องเงินฝากตามส่วนเงินกู้ในการกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลาง.

2. <u>การให้สินเชื่อการเกษตรแก่สถาบันเกษตรกร</u>

กระบวนการให้สินเชื่อการเกษตรแก่สถาบันเกษตรกร มีดังนี้คือ

2.1 ลักษณะของสถาบันเกษตรกรที่จะขอกู้เงินจากธนาคาร

2.2 การพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตรแก่สถาบันเกษตรกร

2.3 วิธีดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตร

2.4 การตรวจสอบและควบคุมการใช้เงินกู้

2.5 การเรียกคืนเงินกู้

2.1 ลักษณะของสถาบันเกษตรกรที่จะขอกู้เงินจากธนาคาร

เนื่องจากสถาบันเกษตรกรที่ขอกู้เงินจากธนาคารมี 2 ประเภทคือ สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร ดังนั้นจะได้กล่าวถึงลักษณะของสถาบันทั้ง 2 ประเภท

2.1.1 ลักษณะของสหกรณ์การเกษตรที่ขอกู้เงินจากธนาคาร

สหกรณ์การเกษตรที่ขอกู้เงินจากธนาคารมี 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เป็นสหกรณ์ไม่จำกัดสินใช้ ซึ่งมีหลักดำเนินงานดังนี้คือ

ก. สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกันและแทนกันในบรรดาหนี้สินของสหกรณ์ โดยไม่จำกัดจำนวน

ข. สมาชิกต้องเป็นผู้ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกัน

ค. คณะกรรมการดำเนินงานทำงานให้แก่สหกรณ์โดยมิได้หวังค่าตอบแทน

ง. ห้ามมิให้แบ่งกำไรในหมู่สมาชิก

ลักษณะของสหกรณ์ไม่จำกัดสินใช้ที่จะขอกู้เงินจากธนาคารมีดังนี้คือ

1. เป็นสหกรณ์ไม่จำกัดสินใช้ซึ่งมีข้อบังคับกำหนดให้สมาชิกจำนองอสังหาริมทรัพย์เป็นประกันหนี้ทุกราย

2. วงเงินกู้รวมของสมาชิกทั้งหมดต่อสหกรณ์ไม่เกินร้อยละหกสิบแห่งราคาอสังหาริมทรัพย์นำมาจำนองทั้งหมด

การที่ธนาคารกำหนดเช่นนี้ เนื่องจากสหกรณ์ประเภทไม่จำกัดสินใช้นั้น สมาชิกต้องรับผิดชอบหนี้สินร่วมกัน และแทนกันโดยไม่จำกัดจำนวน ดังนั้น ธนาคารจึงเห็นสมควรที่จะเรียกให้สหกรณ์รับจำนองหลักประกันเงินกู้ทุกราย เพื่อป้องกันความเสี่ยงของธนาคารในอนาคต

ขณะนี้สหกรณ์ไม่จำกัดสินใช้ที่ขอกู้เงินจากธนาคาร ได้แก่สหกรณ์หาทุนเพียงประเภทเดียว

ประเภทที่ 2 เป็นสหกรณ์จำกัดสินใช้ ซึ่งได้แก่ สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม สหกรณ์ซึ่งจดทะเบียนใหม่โดยการควบสหกรณ์หาทุน (เดิม)เข้ากัน สหกรณ์การบริการ (บำรุงที่ดิน) และสหกรณ์การเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น

ลักษณะของสหกรณ์จำกัดสินใช้โดยทั่วไปมีดังนี้คือ

ก. ใช้หลักความรับผิดจำกัด เพื่อรวบรวมเกษตรกรซึ่งมีลักษณะอันสมควรเข้าเป็นสมาชิกได้มาก

ข. สหกรณ์มีขนาดธุรกิจและรายได้พอเพียงที่จะตั้งสำนักงานอันมั่นคง และจ้างผู้จัดการกับเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เพื่อปฏิบัติงานประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานบัญชีและการเงินของสหกรณ์ได้เอง การบันทึกรายการทางบัญชีและการเงินเป็นปัจจุบัน ทำให้สามารถปรับปรุงและทราบถึงผลการดำเนินงานได้ตลอดเวลา

ค. สหกรณ์มีบริการให้เงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะปานกลางแก่สมาชิก

ง. การให้กู้เงินแก่สมาชิก ทำตามหลักสินเชื่อแบบควบคุมและแนะนำ (Supervised credit)

จ. ตามข้อบังคับของสหกรณ์ประเภทนี้ จะกำหนดให้สมาชิกถือหุ้นในสหกรณ์ตามส่วนเงินกู้ของตน (ประมาณร้อยละ 5 หรือเท่าใดก็ตามแล้วแต่ข้อกำหนดของสหกรณ์นั้น ๆ) เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนเพิ่มทุนของสหกรณ์ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสหกรณ์โดยถาวร มิใช่ว่าเป็นองค์การของรัฐบาล และหวังพึ่งเงินกู้รัฐบาลตลอดไป บางสมาคมอาจกำหนดไว้แน่นอนว่า เมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิกต้องถือหุ้นเท่าใด มูลค่าหุ้นละเท่าใด เช่น สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรมกำหนดมูลค่าหุ้นไว้หุ้นละ 10.– บาท เมื่อเข้าเป็นสมาชิกจะต้องถือ 5 หุ้น และเมื่อทำการกู้เงินทุกคราวต่อจำนวน 200.– บาท หรือเศษของ 200.– บาท ต้องถือเพิ่มขึ้น 1 หุ้น (หรือ 10.– บาท เท่ากับ 5% ของเงินกู้) และเมื่อชำระเงินกู้แล้ว ถ้าขอกู้ใหม่ ถ้าจำนวนเงินกู้ไม่เกินจำนวนเงินกู้เดิมก็ไม่ต้องถือหุ้นเพิ่มขึ้นใหม่อีก แต่ถ้าเงินกู้ใหม่มากกว่ายอดเงินกู้เดิมแล้ว สมาชิกผู้กู้จะต้องถือหุ้นเพิ่มขึ้นตามอัตราที่กำหนด

สำหรับลักษณะสหกรณ์จำกัดสินใช้ที่จะขอกู้ธนาคารได้มีดังนี้คือ

ก. เป็นสหกรณ์จำกัดสินใช้

ข. มีสมาชิกตั้งแต่หนึ่งร้อยห้าสิบคนขึ้นไป

ค. สหกรณ์วางข้อบังคับให้สมาชิกต้องถือหุ้นและชำระค่าหุ้นในสหกรณ์อย่างน้อยในอัตราร้อยละห้าของจำนวนเงินกู้ทุกคราวที่กู้เงิน หรืออย่างน้อยในอัตราร้อยละสิบของจำนวนเงินกู้

ง. สมาชิกใช้หุ้นที่ถือไว้นั้นสำหรับการกู้เงินรายต่อไป หมายความว่าถ้าสมาชิกไม่กู้เงินเพิ่มเติมจากวงเงินเดิมก็สามารถจะกู้ต่อไปได้โดยไม่ต้องเพิ่มค่าหุ้น แต่ถ้าหากสมาชิกกู้เพิ่มจากวงเงินเดิมแล้วก็ต้องถือหุ้นเพิ่มเติมด้วยร้อยละห้าของจำนวนเงินกู้ทุกคราวที่กู้เงินเพิ่ม

<u>ประเภทที่ 3</u> ได้แก่ชุมนุมสหกรณ์ เดิมเรียกว่าเป็นธนาคารสหกรณ์จังหวัด ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ซึ่งบัญญัติว่าสหกรณ์ท้องถิ่นตั้งแต่ 3 สหกรณ์ขึ้นไปที่ประสงค์จะรวมกันดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่เข้าร่วมกันนั้น อาจรวมกันตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ได้ ต่อเมื่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ที่ร่วมกันนั้น ๆ ได้มีมติให้ร่วมในการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์นั้นได้

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของชุมนุมสหกรณ์ มีดังนี้คือ

ก. จัดหาเงินทุนให้สหกรณ์ที่เป็นสมาชิกกู้ยืม

ข. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแห่งการเงินของสหกรณ์ที่เป็นสมาชิก โดยรับฝากเงินจากสหกรณ์ที่ยังไม่ต้องการใช้เงินทุน แล้วนำไปให้กับสหกรณ์ที่ต้องการใช้เงินทุน

ชุมนุมสหกรณ์ที่ขอกู้เงินจากธนาคารฯ มี 2 ชุมนุมเท่านั้น คือชุมนุมสหกรณ์ธนกิจที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอุตรดิตถ์

ชุมนุมสหกรณ์ทั้งสองแห่ง มีสมาชิกทั้งที่เป็นสมาคมและเป็นเอกชน ได้ทำงานได้ผลสำเร็จเรื่อยมา แต่เหตุที่ไม่ได้ขยายงานด้านนี้เพิ่มขึ้นอีกเพราะเห็นว่ามีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นธนาคารทั้งของสถาบันและเอกชนอยู่แล้ว

นอกจากลักษณะที่กล่าวมาแล้ว ผู้จัดการธนาคารยังต้องพิจารณาแล้วว่าสหกรณ์การเกษตรทั้ง 3 ประเภทได้กำหนดข้อบังคับหรือแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับเกี่ยวกับลักษณะของ

สมาชิกและการให้กู้เงินแก่สมาชิกนั้นอย่างมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอันสมควร ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแก่สหกรณ์และตัวธนาคารเอง

2.1.2 ลักษณะของกลุ่มเกษตรกรที่จะขอกู้เงินจากธนาคาร

ตามข้อบังคับฉบับที่ 20 ว่าด้วยการให้กลุ่มเกษตรกรกู้เงินเพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม วันที่ 19 มิถุนายน 2516 กำหนดลักษณะของกลุ่มเกษตรกรไว้ดังนี้

1. เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ตั้งขึ้นตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 140 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2515

2. เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีสมาชิกตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป และในข้อบังคับของกลุ่มดังกล่าวนี้มีข้อกำหนดให้สมาชิกต้องชำระค่าหุ้นในกลุ่มเกษตรกรอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 5 ของจำนวนเงินกู้ทุกคราวที่สมาชิกขอกู้เงินจากกลุ่มเกษตรกร

3. ผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการสามารถเข้าไปตรวจสอบกิจการ ภาวะการเงินของกลุ่มเกษตรกร และการปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร รวมตลอดทั้งข้อกำหนดในข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการให้สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรกู้เงินและลักษณะของสมาชิกผู้มีสิทธิขอกู้ ทั้งนี้เพื่อประกอบในการพิจารณาให้เงินกู้แก่กลุ่มเกษตรกรเหล่านั้น

2.2 การพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตรแก่สถาบันเกษตรกร

สินเชื่อการเกษตรที่ธนาคารให้แก่สถาบันเกษตรกร มีหลายประเภท ดังนี้คือ

2.2.1 การให้สหกรณ์การเกษตรกู้เงิน เพื่อเป็นทุนแก่สมาชิกตามข้อบังคับฉบับที่ 14

2.2.2 การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากสหกรณ์การเกษตร ตามข้อบังคับฉบับที่ 15

2.2.3 การให้สหกรณ์การเกษตรกู้เงิน เพื่อการขายผลิตผลการเกษตร ตามข้อบังคับฉบับที่ 21

2.2.4 การให้กลุ่มเกษตรกรกู้เงิน เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก ตามข้อบังคับฉบับที่ 20

สำหรับระเบียบในการพิจารณาให้สินเชื่อ แต่ละประเภทได้แสดงไว้ในตารางที่ 7

2.3 วิธีดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตร

2.3.1 ด้านสหกรณ์การเกษตร

ก่อนที่สหกรณ์จะยื่นคำขอกู้เงินจากธนาคารฯ สหกรณ์ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกยื่นคำขอกู้เงินเสียก่อนว่าจะกู้เงินประเภทใด กู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง วงเงินเท่าใด หลักประกันเป็นอย่างไร โดยมีพนักงานของกรมส่งเสริมสหกรณ์และคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ซึ่งสมาชิกเป็นผู้เลือกขึ้นมา เป็นผู้สอบสวนถึงความสามารถในการประกอบการเกษตรกรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมุ่งหมายในการใช้เงินกู้ ความสามารถในการชำระหนี้ ฐานะการเงินของสมาชิก และหลักประกันเงินกู้ เมื่อคณะกรรมการของสหกรณ์ได้อนุมัติให้กู้แล้ว ผู้จัดการสหกรณ์ก็จะเรียกสมาชิกผู้ขอกู้มาทำหนังสือกู้เงินพร้อมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เมื่อรวบรวมรายการขอกู้เงินของสมาชิกในรอบปีต่อไปได้แล้ว คณะกรรมการของสหกรณ์ก็จะทำรายงานขอกู้เงินต่อธนาคารหรือคำขอทำสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดและสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดพร้อมทั้งเอกสารอื่น ๆ ได้แก่

1. งบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ในปีที่ล่วงมาแล้ว อันได้แก่งบทดลอง งบดุล

2. สำเนารายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ลงมติรับรองให้สหกรณ์กู้เงินเครดิตเงินสดกับธนาคารฯ

3. สำเนาสรุปรายงานการสอบบัญชีและรายงานการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์จะเป็นผู้ส่งให้แก่ธนาคารเองอีกทางหนึ่ง ในรายงานดังกล่าวได้แสดงการสอบสวนการดำเนินงานของสหกรณ์ การพิจารณาคำขอกู้เงินของคณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ที่มีต่อสมาชิก ข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอกู้เงินของสมาชิก รวมทั้งความเห็นของพนักงานสหกรณ์ผู้สอบสวนไปยังธนาคาร เพื่อวินิจฉัยการให้กู้เงินแก่สหกรณ์ได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ ๗

ระเบียบในการพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตรแก่สถาบันเกษตรกร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

	วงเงินกู้	อัตราดอกเบี้ย	ระยะเวลา	หลักประกัน	เงื่อนไข
๒.๒.๑ การให้สหกรณ์การเกษตรกู้เงินเพื่อเป็นทุนแก่สมาชิก	ประเภท (๑) กู้ได้ไม่เกินกว่า ๖๐% ของราคาประเมินอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดที่สหกรณ์ได้จำนองไว้เป็นประกันการชำระหนี้ของสมาชิก ประเภท (๒) กู้จากทุนปกติ[๓] หรือทุนพิเศษ[๔] ในวงเงินไม่เกิน ๒ ล้านบาท ถ้าดำเนินงานมา ๓ ปีเต็ม หรือเป็นสหกรณ์ซึ่งจดทะเบียนควบเข้ากัน วงเงินกู้ไม่เกิน ๑๐ เท่าของทุนตนเอง[๕] ถ้ากู้ทั้งจากทุนปกติและทุนพิเศษ วงเงินกู้ไม่เกิน ๓ ล้านบาท และถ้าดำเนินงานมา ๓ ปีเต็ม กู้ได้ไม่เกิน ๑๕ เท่าของทุนตนเอง	ประเภท (๑) และ(๒) ทุนปกติอัตรา ๕% ต่อปี (ไม่ทบต้น) ทุนพิเศษอัตรา ๖% ต่อปี (ไม่ทบต้น) ประเภท (๓) กู้จากทุนปกติ อัตรา ๘% ต่อปี (ไม่ทบต้น) ทั้งนี้สหกรณ์การเกษตรทุกประเภทจะเรียกดอกเบี้ยจากสมาชิกได้ไม่เกินร้อยละ ๑๒ ต่อปี	ทุกประเภททำสัญญากู้เงินแบบเครดิตเงินสดโดยกำหนดวงเงินเป็นปี ๆ	ประเภท (๑) ต้องจำนองหรือจำนำทรัพย์สินเป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้ตามที่เห็นสมควร	ทุกประเภทต้องถือหุ้นอย่างน้อย ๑ หุ้น ทุก ๕,๐๐๐.- บาท หรือฝากเงินทุก ๑๐๐,- บาท ต่อวงเงินกู้ ๒,๐๐๐.- บาท ระยะเวลาฝากไม่น้อยกว่า ๓๖ เดือน ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยเงินฝากให้ดังนี้ ประเภทที่ (๑) และ (๒) ร้อยละ ๕ ต่อปี ประเภทที่ (๓) ร้อยละ ๔ ต่อปี

[๓] ทุนปกติ หมายถึงทุนโดยปกติของธนาคาร ซึ่งได้รับมาจากเงินงบประมาณของรัฐบาล และการระดมทุนด้านอื่น ๆ เช่นเงินฝากจากลูกค้า หรือธนาคารพาณิชย์

[๔] ทุนพิเศษ หมายถึงทุนพิเศษส่งเสริมการเกษตร ของคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งนำมาให้เกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกรกู้ยืมไปใช้ตามโครงการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจ ๖ ชนิด ดังกล่าวมาแล้วในตารางที่ ๕

[๕] ทุนตนเอง หมายถึงทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้ว และเงินสำรองของสหกรณ์การเกษตรหักด้วยยอดขาดทุนหากมีอยู่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๗ (ต่อ)

	วงเงินกู้	อัตราดอกเบี้ย	ระยะเวลา	หลักประกัน	เงื่อนไข
๒.๒.๒ การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากสหกรณ์การเกษตร	ประเภทที่ (๓) กู้จากเงินทุนปกติได้ไม่เกิน ๑๒ เท่าของทุนตนเอง ออกตั๋วเงินแต่ละฉบับ จำนวนเงินไม่ต่ำกว่าฉบับละ ๑๐,๐๐๐.- บาท	อัตราซื้อลดจากสถาบันไม่เกินร้อยละ ๑๐ ต่อปี แล้วนำไปขายช่วงลดต่อธนาคารแห่งประเทศ-ไทย ในอัตราร้อยละ ๕ ต่อปี	๑๒ เดือน นับแต่วันขายลดช่วงโดยไม่มีวันผ่อน		เป็นการเพิ่มทุนดำเนินงานของธนาคารในระยะสั้น จึงใช้ประกอบกับข้อ ๒.๒.๑
๒.๒.๓ การให้สหกรณ์การเกษตรกู้เงินเพื่อขายผลิตผลการเกษตร	ประเภทที่ (๒) วงเงินกู้ไม่เกิน ๓ ล้านบาท ประเภทที่ (๓) " " ๕ "	อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๗ ต่อปี (ไม่ทบต้น)	ทำสัญญาคราวละไม่เกิน ๕ ปี แต่กำหนดให้ชำระหนี้เงินกู้ภายใน ๖ เดือน ซึ่งอาจผ่อนผันเมื่อมีเหตุจำเป็นได้อีกไม่เกิน ๖ เดือน	(๑) จำนำผลิตผลเป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้ในวงเงินที่ไม่เกิน ๘๐% แห่งราคาประเมินผลิตผลจำนำ (๒) จำนำหรือจำนองหรือจัดประกันภัยทรัพย์สินตามที่เห็นสมควร	ในการขายผลิตผลจำนำทุกครั้งให้กู้เฉพาะประเภท (๒) ซึ่งมีสมาชิกตั้งแต่ ๑๕๐ คนขึ้นไป และประเภท (๓) ต้องขออนุญาตจากผู้จัดการธนาคารเสียก่อน ให้กู้เฉพาะประเภทที่ 2 ซึ่งมีสมาชิกตั้งแต่ 150 คนขึ้นไป และประเภทที่ 3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๗ (ต่อ)

	วงเงินกู้	อัตราดอกเบี้ย	ระยะเวลา	หลักประกัน	เงื่อนไข
๒.๒.๔ การให้กลุ่มเกษตรกรกู้เงินเพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	กู้จากทุนปกติหรือทุนพิเศษไม่เกิน ๑ ล้านบาท ถ้าดำเนินงานมาเต็ม ๓ ปี กู้ได้ไม่เกิน ๑๐ เท่าของทุน ถ้ากู้ทั้ง ๒ ประเภท กู้ได้ไม่เกิน ๑.๕ ล้านบาท ถ้าดำเนินงานมาเต็ม ๓ ปี กู้ได้ไม่เกิน ๑๕ เท่าของทุนตนเอง	กู้จากทุนปกติอัตรา ๕% ต่อปี (ไม่ทบต้น) กู้จากทุนพิเศษอัตรา ๖% ต่อปี (ไม่ทบต้น)	ทำสัญญากู้เงินเครดิตเงินสด กำหนดวงเงินกู้เป็นรายปี ทำสัญญาแต่ละคราวมีระยะเวลาไม่เกิน ๕ ปี		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสอบสวนดังกล่าวเริ่มตั้งแต่ชั้นเจ้าหน้าที่สหกรณ์อำเภอ สหกรณ์จังหวัด นำเสนอต่อนายทะเบียนสหกรณ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยผ่านทางอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ (กรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจเดิม) ตามลำดับขั้น

เมื่อธนาคารได้รับรายงานการขอกู้เงินจากสหกรณ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องรวมทั้งรายงานการสอบบัญชีและการตรวจสอบกิจการ พร้อมทั้งคำรับรองจากนายทะเบียนสหกรณ์เรียบร้อยแล้ว กองเงินกู้สถาบันของธนาคารก็จะทำการพิจารณาจากหลักฐานและความเห็นของพนักงานสหกรณ์ดังกล่าวเพื่อเสนอต่อผู้จัดการหรือผู้ทำการแทน พิจารณาอนุมัติคำขอกู้เงินของสหกรณ์เป็นขั้นสุดท้าย

โดยปกติธนาคารให้กู้เงินแก่สหกรณ์โดยพิจารณาผลการดำเนินงานใหญ่ ๆ 5 ประการ คือ

1. วงเงินขอกู้ของสหกรณ์ว่าถูกต้องตามที่กำหนดไว้ตามข้อบังคับหรือไม่

2. ประวัติการชำระหนี้ของสหกรณ์ในอดีตต่อธนาคาร ชำระหนี้ตรงตามกำหนดหรือค้างชำระ และจำนวนค้างชำระมากน้อยเพียงใด

3. การดำเนินงานสินเชื่อที่สหกรณ์ปฏิบัติต่อสมาชิก ซึ่งคล้ายคลึงกับข้อบังคับที่ธนาคารปฏิบัติต่อลูกค้าของธนาคารเอง สหกรณ์ดำเนินสินเชื่อดังกล่าวโดยมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร

4. นโยบายการพัฒนาธุรกิจ สหกรณ์มีความคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนาสหกรณ์ให้เจริญก้าวหน้าบ้างหรือไม่ และสามารถยกระดับการครองชีพให้สมาชิกด้วยหรือไม่

5. ฐานะการเงิน มีความมั่นคงและการจัดการเงินทุนที่เหมาะสมและรัดกุมมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากงบรายงานการเงินของสหกรณ์ที่ส่งมาประกอบการพิจารณา

ทั้ง 5 ประการ ธนาคารจะให้ความสำคัญเรียงตามลำดับสำคัญมากน้อย จากประการแรกถึงประการหลัง เป็นที่สังเกตได้ว่าการพิจารณาฐานะการเงินเป็นลำดับหลัง ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารนี้เป็นธนาคารเพื่อสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นสถาบันที่จะต้องให้เงินกู้แก่สหกรณ์การเกษตรซึ่งมีลักษณะตรงตามลักษณะแห่งข้อบังคับฉบับที่ 14 อยู่แล้ว ดังนั้นข้อ

พิจารณาของธนาคารก็คือจะให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตรในงวดที่ขอกู้มาเป็นจำนวนเท่าใด นั่นคือเพ่งเล็งถึงจำนวนวงเงินกู้ที่สหกรณ์ขอมาว่าตรงตามวงเงินที่ระบุไว้ ตามข้อบังคับฉบับที่ 14 หรือไม่เท่านั้น ดังนั้นในการที่สหกรณ์จะขอเพิ่มวงเงินกู้ให้สูงขึ้น สหกรณ์ต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสะสมทุนของตนเอง ซึ่งอาจเป็นการเรียกหุ้นจากสมาชิกเพิ่มขึ้น หรือการเพิ่มกำไรในการดำเนินงานแล้วแต่กรณี โดยมีคำรับรองจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เสนอต่อธนาคารเพื่อประกอบการพิจารณาวงเงินกู้ดังกล่าว

ในการยื่นคำขอกู้เงินต่อธนาคารส่วนมากจะดำเนินการก่อนวันที่ 1 เมษายน ของปีต่อไป สำหรับปีการดำเนินงานของสหกรณ์จะเริ่มต้นและสิ้นสุดตามปีปฏิทิน หรือตามฤดูการผลิตซึ่งเริ่มตั้งแต่ 1 เมษายน ถึง 31 มีนาคม ปีถัดไปก็ได้ ในกรณีที่ไม่เปลี่ยนแปลงวงเงินกู้ตามสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดในปีแรก ก็ไม่จำเป็นต้องเสนอคำขอกำหนดวงเงินกู้สำหรับปีการเงินใหม่ แต่กรณีที่ต้องการเปลี่ยนแปลงวงเงินตามสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดที่ทำไว้ก่อนแล้ว ต้องเสนอคำขอกำหนดวงเงินกู้สำหรับปีใหม่แก่ธนาคารภายใน 180 วัน หลังจากสิ้นปีการเงินของสหกรณ์ผู้กู้แต่ละปี

สำหรับลักษณะของสัญญาเครดิตเงินสดนั้นคล้ายคลึงกับบัญชีเดินสพัดของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ เพียงแต่ลูกค้าสหกรณ์ไม่จำเป็นต้องมีเงินฝากกับธนาคารเท่ากับจำนวนเงินที่จะขอกู้ สหกรณ์จะเบิกเงินไปใช้เท่าใดก็ได้แต่ต้องไม่เกินวงเงินที่ตกลงกันไว้ (ห้ามการเบิกเงินเกินบัญชี) และหากมีเงินเมื่อใดก็สามารถนำมา——ชำระคืนยอดที่เบิกจ่ายไปได้ ดังนั้นยอดคงเหลือเป็นหนี้จึงเคลื่อนไหวขึ้นลงอยู่เสมอก่อให้เกิดความคล่องตัวในการรับจ่ายเงินกับธนาคาร

2.3.2 ด้านกลุ่มเกษตรกร

ในทำนองเดียวกันกับสหกรณ์การเกษตร การขอกู้เงินจากธนาคารต้องทำเป็นสัญญากู้เงินเครดิตเงินสด โดยกำหนดวงเงินกู้เป็นรายปี

สำหรับการพิจารณาให้กู้เงินแก่กลุ่มเกษตรกรนั้น ธนาคารพิจารณาจากรายงานประจำปีของกลุ่มฯ ซึ่งได้รับการรับรองจากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลโดยตรง ประกอบกับการสอบสวนเพิ่มเติมในเรื่องภาวะการเงินและการปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร จากการดำเนินงานจริง ๆ ทั้งนี้เพื่อทราบข้อเท็จจริง ซึ่งจะนำมาพิจารณาให้กู้เงินในโอกาสต่อไป

ทั้งนี้ ผู้จัดการธนาคารเป็นผู้อนุมัติเงินกู้ทั้งสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

2.4 การตรวจสอบและควบคุมการใช้เงินกู้

2.4.1 ด้านสหกรณ์การเกษตร

หลังจากธนาคารได้จ่ายเงินกู้ให้สหกรณ์ สหกรณ์ก็จะนำไปจ่ายให้แก่สมาชิกผู้กู้ พนักงานสหกรณ์จะได้แนะนำการใช้เงินกู้ที่ถูกต้องแก่สมาชิก หลังจากสมาชิกได้นำเงินกู้ไปใช้แล้วประมาณ 1 เดือน หรือระยะเวลาที่คาดว่าจะได้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์แห่งการกู้แล้วก็จะมีคณะกรรมการดำเนินการหรือพนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุมออกไปตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิก รวมทั้งการดำเนินงานของสหกรณ์ด้วย ธนาคารอาจจะส่งพนักงานไปตรวจสอบการทำงานของสหกรณ์ในท้องที่นั้น ๆ ในกรณีที่มีปัญหาหรือต้องการสอบข้อเท็จจริงบางประการ การตรวจสอบอาจจะมีอีกครั้งหนึ่งในฤดูเก็บเกี่ยวขายผลิตผล อย่างไรก็ตาม การตรวจทานรายงานที่ได้รับจากสหกรณ์และจากการตรวจสอบของกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ก็จะทำให้ธนาคารทราบถึงการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์เป็นประจำปีได้

2.4.2 ด้านกลุ่มเกษตรกร

ในระหว่างที่กลุ่มเกษตรกรยังมีหนี้เงินกู้อยู่กับธนาคาร ผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการ จะเข้าไปทำการตรวจสอบกิจการ ภาวะการเงินและการดำเนินงานให้กู้เงินของกลุ่มเกษตรกรผู้กู้ ตลอดจนตรวจสอบถึงบรรดาสมาชิกที่เป็นเกษตรกรซึ่งมีถิ่นที่อยู่หรือประกอบการเกษตรประจำอยู่ในท้องที่ดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรนั้นเป็นคราว ๆ ตามแต่สมควร

นอกจากนี้ธนาคารยังเรียกให้กลุ่มเกษตรกรผู้กู้ส่งรายการหรือรายงานเกี่ยวกับกิจการหรือภาวะการเงินของกลุ่มเกษตรกรผู้กู้ให้แก่ธนาคารตามแบบและระยะเวลาที่ธนาคารกำหนดไว้ด้วย เช่น เมื่องบบัญชีสิ้นปี หรือเมื่อเก็บเกี่ยวผลิตผลเสร็จสิ้นเป็นต้น

2.5 การเรียกคืนเงินกู้

ไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกร ผู้จัดการธนาคารอาจจะเรียกคืนเงินกู้ แม้ว่าจะยังไม่ถึงกำหนดชำระตามสัญญาก็ตาม เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. เมื่อสถาบันเกษตรกรผู้กู้ต้องเลิกไม่ว่าเพราะเหตุใด
2. เมื่อปรากฏว่าสถาบันเกษตรกรผู้กู้ใช้เงินกู้จากธนาคารไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่จะให้เงินกู้เป็นทุนแก่สมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ
3. เมื่อปรากฏว่าสถาบันเกษตรกรผู้กู้ได้กู้เงินจากบุคคลอื่น ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากธนาคาร
4. เมื่อปรากฏว่าสถาบันเกษตรกรผู้กู้ได้ใช้เงินกู้จากธนาคารให้กู้แก่สมาชิกซึ่งมีหนี้เงินกู้อยู่กับธนาคารหรือสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนอันเดียวกัน ดังนั้นสถาบันเกษตรกรจึงต้องคัดเลือกสมาชิกที่มิเคยเป็นลูกค้าธนาคารมาก่อน
5. เมื่อผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการไม่ได้รับความสะดวกหรือความร่วมมือในการตรวจสอบการใช้เงินกู้ดังกล่าวมาแล้ว
6. เมื่อสถาบันเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในเรื่องการจำนองทรัพย์สินเป็นประกันเงินกู้ตามที่ผู้จัดการเสนอ หรือเมื่อไม่ยอมถือหุ้นหรือฝากเงินตามส่วนเงินกู้ รวมทั้งไม่ยอมส่งงบรายงานการเงินให้ธนาคารตามกำหนดเวลาที่ธนาคารเรียกร้องให้ปฏิบัติ
7. เมื่อสถาบันเกษตรกรผู้กู้ไม่ชำระหนี้เงินกู้ตามข้อกำหนดในสัญญา
8. เมื่อสถาบันเกษตรกรผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามคำชี้แจงหรือคำแนะนำของผู้จัดการหรือพนักงานผู้ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการ
9. เมื่อผู้จัดการเห็นว่าสถาบันเกษตรกรมีความเสียหายถึงขนาดหรือไม่อาจดำเนินการเป็นผลดี